

A „greenwashing” előtérbe kerülése a vállalati visszaélések területén

A „greenwashing”, azaz zöldre mosás kifejezést Jay Westerveld, egy amerikai környezetvédő használta először 1986-ban arra a szállodaiparban megfigyelhető marketing gyakorlatra, miszerint a vendégeket „Védd a környezetet” üzenettel igyekeztek meggyőzni a törölközők többszöri használatára. Westerveld szerint a szállodák a környezetvédelem helyett sokkal inkább a mosatási költségeik csökkentését tartották szem előtt, és az üzenet valódi célja a cégek zöldként való feltüntetése volt csupán. De mi is valójában a greenwashing?

Greenwashingnak tekintjük mindazon tevékenységek összességét – jellemzően a marketing- vagy PR-stratégia részeként –, amit egyes vállalatok annak érdekében tesznek, hogy termékeiket vagy szolgáltatásaikat a valóságnál zöldebbként mutassák be. Ez azt jelenti, hogy környezetkímélőnek, fenntartható fejlődést előmozdítóknak állítják be tevékenységüket, miközben ez nem felel meg a teljes igazságnak, vagy legalább is nem azon mértékben, ahogyan azt az adott cég sugallja. Greenwashingról beszélünk akkor is, ha a vállalat a ténylegesen környezetbarát termékeivel kapcsolatos információkat túlhangsúlyozza, miközben más – adott esetben rendkívül környezetszennyező – termékei negatív hatásait elhallgatja.

A greenwashing előtérbe kerülése, aktualitásának növekedése

A jelenség tehát már több évtizedes múltat tekint vissza – a szakirodalomban egyik leggyakrabban felhozott, korai példa a Chevron olajipari vállalat nyolcvanas évekbeli „People Do” reklám kampánya. Ebben a vállalat az egykor olajkutatásra használt területeit mutatta be a környezet helyreállítása után, hangsúlyozva a visszatérő állat-és növényvilág szépségét, azt sugallva, hogy a cég mindent megtesz a környezet védelméért. A történet szépségét némileg árnyékolja, hogy az lépés nem önkéntes alapon történt, hanem valójában jogszabályban előírt kötelezettsége volt a vállalatnak.

A greenwashing aktualitását az elmúlt évek során tapasztalható, fenntartható fejlődés iránti megnövekedett társadalmi igények, valamint az ehhez kapcsolódó ESG szempontú befektetői elvárások adják. A befektetők egyre határozottabb igényeket fogalmaznak meg azzal kapcsolatban, hogy a vállalatok pénzügyi jelentéseikben mutassák be működésük környezetre, valamint az éghajlatváltozásra gyakorolt hatását is – az ESG „E” (Environmental) komponenséhez kapcsolódó szempontok mentén. Az elvárások növekedésével összhangban a szabályozói oldalon is szigorúbb követelményrendszerek kidolgozása indult meg. A változások hatására a cégek egyre inkább érdekeltté válnak abban, hogy tevékenységük környezetre gyakorolt hatását minél „zöldebben” mutassák be, és ezáltal a greenwashing előfordulásának kockázata is folyamatosan növekszik.

A greenwashing elleni küzdelem lehetséges eszközei

Az ESG- és fenntarthatósági stratégia által kijelölt célok eléréséhez minden szakterület tudatos bevonására szükség van annak érdekében, hogy az versenyelőnyt biztosítson, értéket teremtsen és védje az érintettek érdekeit is. Ennek a tágabb stratégiának képezi integráns

részét a greenwashing kockázatának csökkentése is. Ehhez célszerű az IIA „Hármas Vonal”¹ modell alkalmazásának olyan szempontú átgondolása, amely biztosítja a vállalkozások környezetre gyakorolt hatásainak pontos, ESG szempontból megfelelő bemutatását.

Az első védelmi vonal

A modell első vonalbeli szerepköreit megtestesítő folyamatfelelősök, akik az adott vállalat termékeinek, szolgáltatásainak konkrét előállítását, illetve támogatását végzik, rendelkeznek mindazon ismeretekkel, információkkal, amikkel biztosítható az egyes folyamatok ESG fókuszú felülvizsgálata. Kivitelezhető, hogy partnereinkkel közös stratégiát alkossunk a fenntartható fejlődés elérésének érdekében. Mindezek mellett ezen a szinten megvalósítható a helyes folyamatok kialakítása a szükséges információk és adatok begyűjtésére vonatkozóan, amik a későbbiekben lehetővé teszik a megfelelő jelentéstétel kivitelezését.

A második védelmi vonal szerepe

A második vonal képviselői esetében fontos összehangolni a vállalkozás saját célkitűzéseit és működési modelljét az egyes fenntartható fejlődést támogató törekvésekkel. Ezen a szinten tud továbbá megvalósulni a folyamatosan változó, vonatkozó jogszabályi előírásoknak történő megfelelés biztosítása a vállalkozás számára. Ehhez célravezető egy olyan vállalati integrált kockázatkezelési rendszer (ERM) üzemeltetése, amelybe beépíthetőek az ESG komponensei és elvégezhető a kapcsolódó kockázatok azonosítása, értékelése és kezelése. Az ERM rendszer kialakítás és működtetése során szem előtt kell tartanunk, hogy a rendszer maga nem pusztán egy folyamat, illetve nem is egy elkülönült szervezeti egység. Sokkal inkább egy olyan gondolkodásmódról (és annak elsajátításáról) van szó, amely kockázati szempontokat figyelembe véve segítséget nyújt az egyes üzleti helyzetekben a helyes döntések meghozatalában. Az ESG kockázatok ERM rendszerbe történő integrálására kiváló útmutatást ad az Üzleti Világtanács a Fenntartható Fejlődésért (WBCSD) és a COSO által kiadott kézikönyv². Ebben a két szervezet egy közös nyelvet és keretrendszert dolgozott ki az ESG és az ERM területtel foglalkozó munkatársaknak elősegítve a vállalat előtt álló, kapcsolódó kockázatokról és lehetőségekről való közös gondolkodást.

Nem utolsó sorban, a harmadik védelmi vonalról

Végezetül, a harmadik vonal képes biztosítani a független tanácsadásnyújtást a meglévő kontrollkörnyezet fejlesztésének érdekében. Ezt az ESG kontrolltevékenységek, valamint adatgyűjtési és jelentéstételi folyamatok kialakításával, illetve a szervezeti tudatosság erősítésével képes elérni. Ezen tevékenységek folyamatos szemmel kísérésével és felülvizsgálatával pedig biztosítja a transzparencia és a megbízhatóság meglétét és fejlődését.

Ahogy az ESG jelentési kötelezettségek fokozatosan növekednek, egyre inkább kell erre a területre is úgy tekintenünk, mint az éves pénzügyi beszámolók elkészítésére, és hasonló gondossággal kell eljárni az elkészítésük során. A belső ellenőrzés, mint tanácsadói funkció képes megvalósítani a megfelelő ESG kontrollkörnyezet kialakítását, képes javaslatokat tenni

¹ [Az IIA "három vonal" modellje - A "három védelmi vonal" aktualizált verziója](#)

² [COSO and WBCSD \(2018\) Enterprise Risk Management: Applying Enterprise Risk Management to Environmental, Social and Governance-related Risks](#)

arra vonatkozóan, hogy milyen mérőszámok, adatok felhasználása a legcélravezetőbb, valamint képes támogatni az ESG szemlélet elterjedését (például oktatások tartásával) a vállalaton belül. Továbbá, mint biztosító funkció, a belső ellenőrzés képes ellenőrizni az előkészített jelentésekben szereplő információk megbízhatóságát, relevanciáját, időszerűségét és konzisztenciáját.

A „Hármas Vonal” megfelelő átgondolásán felül, Magyarországon a Gazdasági Versenyhivatal által kiadott tájékoztató³ nyújthat még segítséget számunkra abban, hogy ezen a területen jobban eligazodjunk. A tájékoztató példákon keresztül bemutatott tanácsokkal segíti elő, hogy a termékeink környezetre mért hatásaival kapcsolatosan tett állításaink esetében elkerüljük fogyasztóink megtévesztését.

Fontos megemlíteni, hogy minden védekezés ellenére is előfordulhat greenwashing – vagy legalábbis felmerülhet ennek a gyanúja. Ilyen esetekben, más vállalati visszaélésekhez hasonlóan, vizsgálati lépéseket kell kialakítanunk, és szükség szerint elvégeznünk. Bár ez sokban hasonlít a megszokott vizsgálati eljárásokhoz, azonban vannak olyan sajátosságok, amiket érdemes szem előtt tartanunk. Az egyik ilyen a vizsgálatot kiváltó ok. Figyelembe véve, hogy az érintettek köre jóval túlmutathat a vállalat szervezeti egységén, gondolhatunk itt az esetleges környezeti hatások társadalmi csoportokra mért hatására, az ehhez kapcsolódó sajtó visszhangra, már a vizsgálatunk megkezdésekor figyelmet kell szentelnünk a megfelelő kommunikációs stratégia kialakítására⁴. További sajátosság maga a vizsgálat tárgya. Az ESG szakértelem manapság a vállalatokon belül fokozatosan növekszik, azonban számos esetben indokolt lehet külső szakemberek bevonása, akik a kapcsolódó problémák kezelésében, illetve forensic eszközök és módszertan általi feltárásában már nagy tapasztalattal rendelkeznek. E mellett pedig külső erőforrások bevonásával tudjuk a leginkább elérni azt, hogy a megnövekedett társadalmi, jogszabályi és akár befektetői elvárásoknak eleget téve, vizsgálatunk függetlensége biztosított legyen.

A greenwashing elleni küzdelem előtérbe kerülését mutatják az elmúlt időszakban indult vizsgálatok is. Ilyen többek között a Deutsche Bank⁵ -nál és a HSBC⁶-nél jelenleg is zajló ellenőrzések, amelyek szerint a bankok egyes befektetéseiket hirdető anyagaikban megtévesztő információkat közöltek arra vonatkozóan, hogy az adott befektetési csomagok milyen környezeti hatásokkal bírnak.

Összeségében elmondható tehát, hogy a befektetői és szabályozói elvárások hatására elkerülhetetlen, hogy az ESG és fenntarthatósági célkitűzések fokozatosan a vállalati szervezeti stratégia szerves részeivé váljanak. A folyamat során ugyanakkor kulcsfontosságú a vállalatok számára a vélt vagy valódi greenwashing elkerülése is – ebben pedig, a tágabb ESG stratégia céljaihoz hasonlóan, a belső ellenőrzés szerepe nélkülözhetetlen.

³ Zöld marketing – A Gazdasági Versenyhivatal tanácsai vállalkozásoknak (GVH Sajtóközlemények, 2020)

⁴ IIA Global (2021) White Paper: Internal Audit's Role in ESG Reporting: Independent Assurance Is Critical to Effective Sustainability Reporting

⁵ <https://www.reuters.com/business/finance/deutsche-banks-dws-sued-by-consumer-group-over-alleged-greenwashing-2022-10-24/>

⁶ <https://www.theguardian.com/business/2022/oct/19/watchdog-bans-hsbc-ads-green-cop26-climate-crisis>